

www.KitaboSunnat.com

www.KitaboSunnat.com

سرشناسه: صدوق، مسعود، -

عنوان: گفتمان انقلاب اسلامی

تکرار نام پدیدآور: سرپرست پژوهش مسعود صدوق؛ تهیه و تنظیم محمد صادق حیدری

مشخصات نشر: قم: موسسه انتشاراتی امام عصر (عج)، ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۴۲۰ص.

ISBN 978-600-3850-35-4

بهاء ریال:

و جمعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: ایران-تاریخ-جمهوری اسلامی، -۱۳۵۸-نقد و تفسیر

موضوع: ایران-سیاست و حکومت-۱۳۵۸ -

موضوع: انقلاب اجتماعی-ایران.

موضوع: ایران-اوضاع اجتماعی، ۱۳۵۸ -

شناسه افزوده: حیدری، محمدصادق، -گردآورنده

شناسه افزوده: شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه استان قم

شناسه افزوده: موسسه اندیشه‌ی اندیشه قم

رده بندی کنگره: ۳۹۵، ۴ص ۵۸۶ DSR

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴

شماره مدرک: ۴۱۲۱۷۲۸

مؤسسه انتشاراتی امام عصر (عج)

عنوان کتاب: گفتمان انقلاب اسلامی

سرپرست پژوهش: حجت الاسلام و المسلمین مسعود صدوق

تهیه و تنظیم: حجت الاسلام محمد صادق حیدری

کارشناسان تدوین: حجج الاسلام احمد زبیبی نژاد و روح الله صدوق

تاریخ نشر: تابستان ۹۵

شماره تلگرام: ۰۹۱۹۸۲۸۶۹۶۴

حسینیه اندیشه ۳۲۹۳۷۱۹۱-۰۲۵

فهرست اجمالی

مقدمه	۱۱
فصل اول: دستگاه انقلاب اسلامی در فرهنگ انبیاء	۱۹
گفتار اول: با معادشناسی الهی قیام امام خمینی (ره) و منزلت آن در تاریخ	۲۱
گفتار دوم: مدیریت مقاصد الهی و مقابله‌ی آن با دکترین‌های سیاسی، امنیتی، دفاعی مدرن	۹۷
گفتار سوم: ساخت تمدن مقاومتی: یعنی؛ بمشابه وظیفه‌ی امت اسلامی قبل از ظهور حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه	۱۷۷
فصل دوم: چالش انقلاب اسلامی با ساختارهای تمدن مدرن	۲۳۵
گفتار اول: بررسی مدل اداره‌ی غربی و انتقادات توسعه به عنوان چالش اساسی انقلاب و نظام اسلامی	۲۳۷
گفتار دوم: تبیین آکادمیک از ناهنجاری‌های اقتصادی، فرهنگی، سیاسی در ساختارهای نظام جمهوری اسلامی	۳۰۷
فصل سوم: راه‌برونرفت از ناهنجاری‌ها در سه سطح: ۱. کوتاه مدت ۲. میان مدت ۳. دراز مدت	۳۴۹
گفتار اول: تعمیم نهادهای انقلابی؛ مبنای راهکار کوتاه مدت	۳۵۱
گفتار دوم: توقف تکامل مادی به معنای توقف توسعه‌ی پایدار و همه‌جانبه؛ مبنای راهکار میان مدت	۳۷۷
گفتار سوم: تئوریزه‌شدن اخلاق از طریق درگیری عقلانیت تفقه با عقلانیت مدرن؛ مبنای راهکار دراز مدت	۴۰۱

فهرست تفصیلی

۱۱	مقدمه
۱۹	فصل اول: خاستگاه انقلاب اسلامی در فرهنگ انبیاء
۲۱	گفتار اول: مبانی شناسی الهی قیام امام خمینی (ره) و منزلت آن در تاریخ
	مبحث نخست: بررسی زمینه‌های قرآنی قیام حضرت امام در مقابل روش‌های علمی مبارزه
۲۳	در عرف سلسله عرب سر
	مبحث دوم: ۱. «استثری درگیری» به عنوان اصل عام در حاکمیت ۲. تحلیل قیام انبیاء
	الهی بر اساس تکامل تاریخی و قیام مادیون، بر مبنای تنازع بر سر دنیا و تطبیق قیام حضرت
۳۱	امام به فرهنگ انبیاء
	مبحث سوم: تحلیل خداپرستی در چارچوب «عقل عملی» و بر مبنای فرهنگ انبیاء: جریان
۴۱	آیات الهی در مقابل قدرت اجتماعی
	مبحث چهارم: بررسی شیوه‌های علمی مبارزه در شرق و غرب مقدمه‌ای برای شناخت قیام
۵۱	حضرت امام (به عنوان آیه‌ی الهی بر مبنای تعریف جدید از خدا)
	مبحث پنجم: بررسی ادبیات تخصصی حوزه در دو سطح «سنتی» و «مبارزاتی» و تفاوت آن
۵۹	با ادبیات معجزه‌گونه‌ی انقلاب اسلامی
	مبحث ششم: بررسی تأثیر فرهنگ مدرنیته در زندگی مردم و مقایسه بین «فرهنگ
۶۷	حوزه‌های علمیه» و «برخورد سیاسی حضرت امام (ره) با رژیم پهلوی»
	مبحث هفتم: ۱. بررسی وضعیت رژیم پهلوی و قرارگرفتن آن در اوج قدرت ملی ۲.
	جامعه‌شناسی فرهنگ تشیع (عاشورا)؛ مبنای شیوه‌ی مبارزاتی حضرت امام (ره) و تفاوت
۷۷	آن با تحلیل مبارزین داخل کشور
	مبحث هشتم: تحلیل مردم‌شناسی از فرهنگ ملت ایران در قبل و بعد از بعثت نبی اکرم و
	دستیابی آنان به بلوغ ایمانی با پذیرش رسالت «ساماندهی رفتار امت اسلامی بر اساس فقه
۸۷	فرج»

- گفتار دوم: مدیریت مقاومتی الهی و مقابله‌ی آن با دکترین‌های سیاسی، امنیتی، دفاعی مدرن. ۹۷
- مبحث نخست: نفی محوریت «تکامل مادی» و اصالت «تکامل معنوی» در مبنای مدیریتی
حضرت امام؛ علت مقابله‌ی مستقیم و سخت‌تَمَلَن مادی با نظام جمهوری اسلامی..... ۹۹
- مبحث دوم: تحلیل آکادمیک از چالش غرب و شرق با انقلاب و نظام اسلامی در عرصه‌ی
دکترین‌های «سیاسی، امنیتی، دفاعی»..... ۱۰۷
- مبحث سوم: مبنای قرارگرفتن اسلام در مدیریت امام خمینی (ره) به معنای به چالش کشیدن
مدل بارش شرقی و غربی..... ۱۱۵
- مبحث پنجم: توجه به دو اصل: الف) جریان اضطراب علمی در سیر تطوّر فقاہت در دوره‌ی
عبثیت؛ ب) ضرورت تحوّل فقه از «فقه پاسخگویی به مسائل مستحدثه» به «فقه فرج» برای
ساخت تَمَلَن مقاومتی..... ۱۲۵
- مبحث پنجم: تحلیل حفظ «تکامل مادی» در مبنای مدیریت اعجازگونه‌ی حضرت
امام و مقام معظم رهبری همزمان با چالش در ساختارها «ی برخاسته از فرهنگ مدرنیته»..... ۱۲۹
- مبحث ششم: سه اصل بنیادین در مدیریت حضرت امام: الف) برخورد با فرهنگ کفر به
دلیل محوریت دنیا در مدیریت؛ ب) برخورد با مسلمانان به کفرستیزی به عنوان مبنای
وحدت جهان اسلام؛ ج) ارتقاء ظرفیت فرهنگ تشیع برای ایجاد بستر فرج حضرت
ولی عصر (عج)..... ۱۳۷
- مبحث هفتم: درگیری قانونین به مبنای تکامل مادی در مدیریت کشور با مدیریت الهی
حضرت امام..... ۱۴۱
- مبحث هشتم: ۱. بررسی منزلت آزمون و خطا در عقلانیت دین‌محور فقہان عظام شیعه برای
اقامه‌ی کلمه‌ی حق؛ ۲. فروپاشی بلوک شرق به دلیل اقامه‌ی پرچم «دین» دینی توسط
انقلاب اسلامی ایران..... ۱۴۹
- مبحث نهم: ضرورت تئوریزه‌شدن اندیشه و مواضع حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری
برای تداوم راه انقلاب..... ۱۵۵
- مبحث دهم: «بکارگیری اسلامی» سه دکترین سیاسی، امنیتی و دفاعی در نظام جمهوری
اسلامی، علت به وجود آمدن عرصه‌ی مقاومت میدانی در مقابل استکبار جهانی..... ۱۶۵
- مبحث یازدهم: پذیرش سوالات تخصصی ناشی از مدیریت ساختاری از سوی رهبران
انقلاب در عرصه‌ی علوم دینی و ضرورت بررسی نتایج راه‌حل‌های نخبگانی ارائه‌شده..... ۱۷۳

گفتار سوم: ساخت تمدن مقاومتی دینی؛ بمثابة وظیفه‌ی امت اسلامی قبل از ظهور حضرت ولی عصر عجل‌الله‌تعالی فرجه	۱۷۷
مبحث نخست: اثبات اسلامیت انقلاب اسلامی بر اساس فرهنگ انبیاء و تطبیق شرایط کفرستیزی در انقلاب با قیام امام حسین علیه‌السلام.....	۱۷۹
مبحث دوم: بررسی زمینه‌های ارتقاء ظرفیت اعتقادات شیعه در عرصه‌ی علوم دینی بر مبنای فرهنگ قرآن برای حل چالش مدیریت ساختاری در نظام اسلامی.....	۱۹۳
مبحث سوم: آگاهی‌گیری با ت‌های عقلانی در دوره‌ی دوم تاریخ؛ بمثابة مأموریت انقلاب اسلامی بر اساس فلسفه‌ی تاریخ انبیاء.....	۲۰۵
مبحث چهارم: تشیع «امت، حکومت و تمدن دینی» در سیر فلسفه‌ی تاریخ انبیاء و تفاوت آن با مریف اسلام بر مبنای عقلانیت موجود در حوزه‌های علمیه.....	۲۱۵
مبحث پنجم: بررسی «مراطه‌ی علمی مدرنیته (تولید، توزیع، مصرف علم) در سه سطح «میدانی»، «آزمایشگاهی» و «نظری».....	۲۲۵
فصل دوم: چالش انقلاب اسلامی با ساختارهای تمدن مدرن.....	۲۳۵
گفتار اول: بررسی مدل اداره‌ی غربی و ادبیات توسعه به عنوان چالش اساسی انقلاب و نظام اسلامی.....	۲۳۷
مبحث نخست: بیان تمثیلی از مدل اداره‌ی غربی و کیفیت ورود آن به کشورهای مستقل و نقد نگاه عرفی و عقلانی حوزه‌های علمیه به موضوع مدیریت.....	۲۳۹
مبحث دوم: تبیین جهت‌دار بودن فرهنگ مدرنیته بر اساس ادبیات انتقاد و ضرورت دستیابی به تحلیل تخصصی از فرهنگ مدرنیته و مدل اداره‌ی غربی.....	۲۴۹
مبحث سوم: تحلیل سه رکن سیستم سوخت‌رسانی در اقتصاد غربی، الف) نوآوری؛ در قالب خُلق «حرص»؛ ب) الگوی درآمد طبقاتی؛ در قالب خُلق «حسد»؛ ج) الگوی مصرف طبقاتی در قالب خُلق «محرومیت و تجاوز».....	۲۵۲
مبحث چهارم: بررسی سیستم برق‌رسانی در اقتصاد غربی از طریق تحلیل «مکانیزم عرضه تقاضا» بر پایه‌ی سه خُلق «اسراف، تفاخر و استکبار».....	۲۶۷
مبحث پنجم: تبیین ارکان سیستم مکانیکی در اقتصاد غربی به سه خُلق «تکاثر، ربا، خوض در دنیا» در سه سطح «شرکت‌ها، بانک‌ها و برنامه‌های توسعه».....	۲۷۹

- مبحث ششم: تبیین جاده‌های مورد نیاز برای حرکت ماشین «مدل اداره» در سه بخش «اقتصادی، فرهنگی، سیاسی»؛ موجب حاکمیت «ولایت مطلقه‌ی مادی» بر کشورهای جهان..... ۲۸۵
- مبحث هفتم: بت‌پرستی مدرن؛ به‌مثابه «مقصد» مدل اداره‌ی غربی و تبیین آثار آن در بخش‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی..... ۲۹۷
- گفتار دوم: تبیین آکادمیک از ناهنجاری‌های اقتصادی، فرهنگی، سیاسی در ساختارهای نظام جمهوری اسلامی..... ۳۰۷
- مبحث نخست: «گستاخی انقلابی» علت اختلال در ساختار اقتصاد ایران به دلیل شعار عدالت و ایجاد مردم گرانی پایدار به دلیل محوربودن دو متغیر «کار» و «سرمایه» در اقتصاد ایران..... ۳۰۹
- مبحث دوم: احاطه میان‌رشته‌ای «تحصیل و اشتغال» با هویت «تعبد و تقرب» به عنوان ناهنجاری آکادمیک بخش فرهنگ جمهوری اسلامی در سه عرصه‌ی «علوم انسانی، ساختارها و محصولات»..... ۳۲۱
- مبحث سوم: چالش بین «جامعه» و «سیاست» به عنوان ناهنجاری آکادمیک بخش سیاسی جمهوری اسلامی در سه عرصه «رسانه»، «حاکمیت» و «مردم‌سالاری»..... ۳۳۵
- فصل سوم: راه‌برون‌رفت از ناهنجاری‌ها در سه سطح ۱. کوتاه‌مدت ۲. میان‌مدت ۳. درازمدت..... ۳۴۹
- گفتار اول: تعمیم نهادهای انقلابی؛ مبنای راهکار کوتاه‌مدت..... ۳۵۱
- مبحث نخست: تعمیم «نهادسازی» به عنوان تجربه‌ی مدیریتی حفظ «اسم برای حفظ انقلاب اسلامی، به تمامی عرصه‌های «اداری، تقنینی و قضایی»..... ۳۵۳
- مبحث دوم: تشریح راهکار کوتاه‌مدت در عرصه‌های مختلف جامعه برای خروج از ناهنجاری‌های برآمده از ساختارهای مدرن..... ۳۶۷
- گفتار دوم: توقف تکامل مادی به معنای توقف توسعه‌ی پایدار و همه‌جانبه؛ مبنای راهکار میان‌مدت..... ۳۷۷
- مبحث نخست: ضرورت «تغییر جهت» در نظام آماری برآمده از ادبیات توسعه و ادبیات حوزه برای ارزیابی صحیح رفتار مردم ایران..... ۳۷۹

مبحث دوم: «مشروط کردن رفاه» در الگوی مصرف عمومی و «تدبیر» در الگوی مصرف
صنفی و «توسعه» در الگوی مصرف حاکمیتی و بیان الزامات آن در محورهای اقتصادی،

فرهنگی، سیاسی..... ۳۸۵

گنتار سوم: تئوریزه شدن اخلاق از طریق درگیری عقلانیت تفقه با عقلانیت مدرن؛ مبنای راهکار

در از مدت..... ۴۰۱

مبحث نخست: اشاره به تولید منطق انطباق برای «تئوریزه شدن ولایت فقه» با هدف تحقق

شخصیت امام در سال ۱۳۴۸ و تولید منطق نظام ولایت برای «تئوریزه شدن اخلاق

در نظام اسلامی»..... ۴۰۳

مبحث دوم: سبب تئوریزه شدن اخلاق در «خانواده» به عنوان «سلول اولیه جامعه» و تداوم

آن در «مساجد و هیئات» به عنوان «اندام جامعه» و تبدیل آن به «موجود زنده» از طریق

قرارگرفتن «فقه» حکومتی» در جایگاه «عقل اجتماعی» و «ولایت مطلقه فقیه» در

جایگاه «قلب» جامعه..... ۴۰۹

مقدمه

www.Ketab.ir

با شکل‌گیری رنسانس در غرب، شهوت برای جوامع انسانی در مقیاس بسیار بزرگی تبعاً پدید آمد و حاصل آن، لشگرکشی‌هایی بود که از غرب به شرق و سایر نقاط جهان انجام شد. این روند، «استعمار علنی» را در برابر بشریت به نمایش گذاشت و نهایتاً تنازع بر سر دنیا باعث شد تا اروپا به عنوان مهد تمدن مدرن، درگیر جنگ جهانی اول و دوم شود. از سوی دیگر، هویت کارگری و بردگی در قالبی مدرن توسط صاحبان قدرت و ثروت بر بشر تحمیل شد و در نتیجه‌ی آن، فاصله‌ی طبقاتی و الگوی مصرف طبقاتی، پیدایش مکتب مارکسیسم را رقم زد. به دنبال این تحولات بود که در حدود نیمی از مردم جهان با پیشتازی کارگران و کشاورزان، بر ضد تبعیض ناشی از نظام سرمایه‌داری قیام کردند و بلوک شرق به یک ابرقدرت تبدیل شد. پس از این حوادث سهمگین، سبک زندگی مدرن در قالب «استعمار پنهان» تداوم یافت و با تشکیل سازمان ملل، مراکز علمی فرهنگی و مراکز تجاری بین‌المللی، یک امپراطوری نوین پدید آمد و دنیا بین دو قدرت مسلط غرب و شرق تقسیم شد؛ به نحوی که تمامی انقلاب‌ها نیز دچار انحلال در قطب‌های توسعه می‌شدند. در این میان بلوک شرق به صورت رسمی، برخوردی خشونت‌آمیز با افکار و مظاهر

دینی داشت و بلوک غرب بر اساس مدیریت شهوت، استحاله‌ی فرهنگ‌ها را در دستور کار خود قرار داده بود.

در چنین شرایطی بود که قیام روحانیت شیعه آغاز شد و پرچمی دینی برای مبارزه با بی‌عدالتی‌های ناشی از «مدیریت شهوت» در غرب و مدیریت «خشیت در شرق» به اهتزاز درآمد؛ بی‌عدالتی‌هایی که باید از طریق افشای آمارها و رحنشناکت از رفتار غیر انسانی تمدن موجود، در مقابل افکار عمومی دنیا قرار گیرد. با قیام حضرت امام خمینی (ره) و پیروزی آن در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ و تشکیل نظام مبارک جمهوری اسلامی، امید خداپرستان و مسلمانان و محرومین و مستضعفان جهان برنده شد و نام خمینی به عنوان منجی دینی بشریت در سرتاسر دنیا طنین‌انداز گشت. بر یاد عدالت‌خواهی قرآنی حضرت امام - که در امتداد تجربه‌ی موفق دین‌داران در زمان حضرت موسی، یوسف پیامبر، سلیمان نبی علی‌نبینا و آله‌وعلیهم‌السلام و پیامبر اسلام صلی‌الله‌وآله‌بود - باعث شد تا بار دیگر جامعه‌ی اسلامی احیا شود و وحدت امت اسلامی بر مأمور اسلام در مقابل چشم جهانیان قرار گیرد.

از این رو وحشت اهل دنیا و زبانه‌های بی‌امان کفر، آنها را به رفتاری دیوانه‌وار بر ضد این نظام نوپا واداشت و در نتیجه، هسته‌های مقاومت در برابر استکبار جهانی از ایران اسلامی به تمامی جهان گسترش یافت. وعده‌های امام خمینی بر اساس سنت‌ها و آرمان‌های الهی، آینده‌ای روشن و موفق و دست‌یافتنی را به همه نوید داد و وظیفه‌ی نظام اسلامی را حرکت به سوی فرج حضرت ولی‌عصر عجل‌الله‌تعالی‌فرجه معرفی کرد و آغاز قیام و پیروزی آن که

برخاسته از فرهنگ عاشورا بود، معجزه‌ی قرن را در برابر تمامی بشریت قرار داد و زنده‌بودن برنامه‌های خدای متعال را برای دین‌داران و جامعه‌ی انسانی اثبات نمود و راه نوینی برای زندگی در قرن بیستم پدید آورد.

از این رو، نظام جمهوری اسلامی باید بتواند تئوریزه‌شدن شهوت در تمامی ابعاد زندگی بشر را افشاء نماید و به نسخه‌ای جایگزین برای تئوریزه‌کردن «تقوی دست‌پیدا کند و با طراحى «تئوری قدرت، اطلاع، ثروت» بر مبنای فرهنگ مذهب و اندیشه آن به بشریت، تمدن مقاومتی دینی را در بخشی از عالم تحقق بخشد. بر این اساس و پس از «انقلاب سیاسی» که موفقیت آن مرهون مجاهدات فقهای عظام شعبه در حدود پنجاه سال اخیر است، «انقلاب فرهنگی» یک ضرورت حتمی است تا عقلانیت دین خود را به جامعه‌ی نخبگانی عرضه نماید و با مدیریت تحقیقاتی خود، غول عظیمی در سرفصل‌های اصلی زندگی مدرن بشر پدید آورد و جامعه‌ی اسلامی و انسانی کنونی را از سجده بر عقلانیت تمدن مدرن و نظام استکباری آن نجات و رهایی بخشد و زمینه را برای تولید تکنولوژی متناسب با عبادت و انسانیت فراهم کند و با «انقلاب اقتصادی» در مرحله‌ی بعد، زندگی دینی نوینی را قبل از ظهور حضرت ولی عصر عجل‌الله تعالی فرجه محقق نماید.

مجموعه‌ی حاضر در همین راستا و در پی دعوت مدیریت محترم مصلاى قدس شهر مقدس قم از موسسه‌ی حسینی‌ی اندیشه برای تبیین گفتمان انقلاب پدید آمد و بر اساس سخنرانی‌های دانشمند محترم و استاد گرانقدر حجت‌الاسلام و المسلمین مسعود صدوق پیرامون این موضوع در ماه مبارک

رمضان، تدوین شد و در آن سعی شده تا با استفاده از دستاوردهای پژوهشی مرحوم علامه سیدمنیرالدین حسینی‌الهاشمی و تحقیقاتی که در ادامه‌ی مباحثات آن فقید سعید انجام شده، ریشه‌های قرآنی نهضت امام خمینی (ره) تشریح شود و اعجاز این قیام و مدیریت پیامبرگونه‌ی حضرت امام و مقام معظم رهبری در مقابله با دشمنان و مدافعان تبیین گردد و ضرورت تئوریزه‌شدن این حرکت نورانی روشن شود تا از این طریق بتوان به تحلیل صحیحی از وضع موجود دست یافت و کفایت همدلی و گذاری برای تحقق آرمان‌ها و وعده‌های الهی در دوران قبل از ظهور را معین نمود. بر این اساس و در ادامه، سه ناهنجاری آکادمیک که پیش‌روی نظام بارک جمهوری اسلامی قرار گرفته، توضیح داده می‌شود: قبض و بسط «متغیر کار و سرمایه» در ساختارهای اقتصادی، قبض و بسط «هویت تحصیل و اشتغال» با هویت «عبودیت و تقرب» در ساختارهای فرهنگی و قبض و بسط «جمهوریت و مولویت» در ساختارهای سیاسی، سه چالش اصلی در برابر نظام اسلامی است.

سپس سه راهکار «کوتاه‌مدت، میان‌مدت و درازمدت» با استیوار گرفتن از چالش‌های فوق - که ناشی از درگیری ساختارهای مدرن با فرسنگ انقلاب اسلامی است - پیشنهاد می‌گردد: راهکار کوتاه‌مدت مبتنی بر جمع‌بندی عقلانیت دین‌محور از مسیر گذشته‌ی نظام اسلامی است که نتیجه‌ی آن، تعمیم تجربه‌ی مدیریتی حضرت امام در نهادهایی به تمامی عرصه‌های اداری، تقنینی و قضایی است تا مأموریت‌های انقلابی و مقاومتی که مورد نیاز نظام است محقق گردد. راهکار میان‌مدت، شناسایی آرایش جنگی دشمن را به عرصه‌های

فیزیکی، نظامی و امنیتی منحصر نمی‌نماید بلکه آن را به عرصه‌های عقلانی، فرهنگی و علمی در بخش اقتصاد و مدل اداره تعمیم می‌دهد و مقابله با این مجموعه‌ها را در گرو بکارگیری اسلامی مدل‌ها و جهت‌دهی الهی به ساختارهای مدنی می‌داند. در راهکار درازمدت، با تولید علم اصول فقه احکام حکومتی، روند تولید علم کاربردی دانشگاه در اختیار مکتب قرار می‌گیرد و بر این مبنا، مدل اداری کشور به موضوع معنویت می‌پردازد و حل مسائل مادی مردم را بر حول این محور راندگی کرده و بستر «تمدن نوین اسلامی» را ایجاد می‌نماید. در خاتمه باید اشاره کرد که گرچه مباحث فصل اول، تناسب قابل قبولی با سطح فرهنگ عمومی دارد اما محدودیت زمانی و مکانی برای ادامه‌ی مباحث باعث شده تا سطح مطالب در فصل دوم و سوم از فرهنگ عمومی فراتر رود و مباحث تخصصی مطرح گردد و فرصتی برای تکمیل آن در سطح فرهنگ عمومی فراهم نشود. همچنان‌که هدف اولیه‌ی بنی بر تشکیل نشست و راهبری بحث بر اساس پرسش و پاسخ و بحث‌های چندطرفه به دلیل بی‌موانع محقق نشد. به هر حال امید است که این مجموعه، زمینه‌ای برای افزایش سطح عقلانیت عمومی و تخصصی نسبت به مسائل انقلاب اسلامی پدید آورد و از طریق آن، گام‌های مهمی در جهت ارتقاء سطح خدمت‌گزاری به منزلت ولایت مطلقه‌ی فقیه برداشته شود.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

حسینی اندیشه؛ قم المقدسه